

LBRIS

We know
books

GICĂ MANOLE

Evenimente
dramatice în istoria
românilor

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

Cuprins

Capitolul I. Drama de la Dorohoi (1 iulie 1940)	11
I.1. Preludiile ultimatumului lui Stalin	15
I.2. Ultimatumul U.R.S.S. din 26 iunie 1940	25
I.3. Ultimatumul sovietic reflectat în „Jurnalul” lui Carol II	37
I.4. Gheorghe Tătărescu despre ultimatumul lui Stalin	55
I.5. Guvernul român răspunde ultimatumului lui Stalin ...	67
I.6. Evacuarea Basarabiei și nordului Bucovinei.....	75
I.7. Crimele evreilor în timpul evacuării Basarabiei și nordului Bucovinei.....	83
I.8. „De ce atâta ură?” de Nicolae Iorga.....	101
I.9. „Bine ați venit! V-am așteptat 22 de ani!”	109
I.10. Chișinău, 6 iulie 1940: parada militară comună S.S. și N.K.V.D.....	118
I.11. Drama de la Dorohoi (1 iulie 1940)	121
I.12. Matatias Carp despre „pogromul” de la Dorohoi	144
Bibliografie	149

Capitolul II. 23 august 1944..... 167

II.1. Preludii diplomatice la 23 august 1944: Ion Antonescu și Iuliu Maniu negociază cu Aliații ieșirea României din război (1943 – 1944)..... 169

II.2. Stenograma întrevederii lui Ion Antonescu cu Adolf Hitler din 5 august 1944 (Rastenburg), consemnată de Paul Otto Schmidt 196

II.3. 23 august 1944..... 223

Bibliografie..... 259

Capitolul III. Opinii politice la revista

„Viața Românească” 263

Introducere..... 265

III.1. „Viața Românească” despre nazism.

Anii 1929 – 1933..... 269

III.2. Criza economică dintre anii 1929 – 1933 reflectată

în paginile revistei „Viața Românească” 294

III.3. Societatea Națiunilor în viziunea revistei

„Viața Românească”. Anii 1929 – 1933 313

Concluzii 329

Capitolul IV. Țipăt din adâncuri..... 331

Introducere..... 333

IV.1. Ion Ursachi – tatăl	339
IV.2. Costică Aman.....	348
IV.3. Ion Ursachi – fiul	375
IV.4. Costică Popoi	403
IV.5. Gheorghe Murăreanu	464
IV.6. Costică Manole	481

I.1. Preludiile ultimatumului lui Stalin

Stalin n-a atacat România, până ce nu a fost absolut convins că țara noastră a rămas fără nici un sprijin extern. În 10 mai 1940, Germania declanșează marea ofensivă din Vest, zdrobind relativ repede (câteva săptămâni) rezistența militară a Franței, Belgiei, Olandei, Luxemburgului și Marii Britanii. Catastrofa franco-britanicilor din Vest a dovedit lumii că rolul de mare putere militară a Franței, jucat în perioada interbelică, a fost un imens bluf. Nicio dată în istorie, în toată istoria lumii, o mare putere a lumii nu fusese învinsă așa de repede și atât de categoric cum fusese înfrântă Franța de către Germania între 10 mai și 22 iunie 1940.

Pe 22 iunie 1940 Franța capitulează, semnând armistițiul de la Rethondes. Jumătate din teritoriul francez, intră sub ocupație germană, Alsacia și Lorena sunt anexate celui De Al Treilea Reich, peste 2 milioane de militari francezi sunt făcuți prizonieri, Hitler permițând restului de teritoriu francez să ființeze sub forma unui stat satelit – Franța de la Vichy.

Armata engleză, bătută și umilită pe continent, în mai 1940 este evacuată (cu acordul tacit al germanilor: 30 mai – 3 iunie 1940) peste Canalul Mânecii. Belgia, Olanda și Luxemburgul, după o scurtă, eroică rezistență, capitulează, intrând sub ocupație nazistă.

La mijlocul lunii iunie 1940, Hitler se afla în culmea gloriei. Nicio dată o mare putere europeană nu obținuse o victorie mai completă împotriva unei rivale istorice, cum obținuse Germania asupra Franței. Prăbușirea Franței și

izgonirea Angliei de pe continent au lăsat România fără aliații noștri de bază. În aceste condiții, se înțelege, garanțiile anglo-franceze oferite României pe 13 aprilie 1939, au devenit inutile, inoperante. Există, în iunie 1940, încă Înțelegerea Balcanică, dar ajutorul pe care statele membre puteau să-l ofere României era paralizat de teama acestora față de U.R.S.S. și Germania. La ora adevărului – adică în ultimele zile ale lunii iunie 1940 – Iugoslavia, Grecia, Turcia – n-au schițat nici un gest de ajutorare a României atacată de U.R.S.S.. La momentul atacului U.R.S.S., din iunie 1940, Nicolae Titulescu trăia încă (într-un exil aurit pe Coasta de Azur), fiind martor la „eficiența”, „solidaritatea” Antantei Balcanice, la crearea căreia al doilea „mare european” român pusese umărul din greu!

Așadar, anihilarea militară a armatelor franco-britanice, în mai-iunie 1940, a oferit lui Stalin ocazia ideală de a trece la punerea în aplicare a articolului 3 din protocolul secret semnat cu Germania, ca să ocupe Basarabia de la România prin recurgerea la amenințarea cu războiul.

Ofensiva germană din Vest, începută pe 10 mai 1940, i-a stricat lui Carol II sărbătoarea din aceeași zi, care, nu-i așa, ca „sărbătoare națională” ce era, trebuia să-i ofere „o zi de bucurie”¹, pentru el. Notează agramat în „Jurnal” cum că vestea atacului german „a căzut ca un trăsnet și toată lumea e aiurită”². Totuși, Carol II patronează defilarea trupelor și parada militară din Piața Palatului. E impresionat de trupe care s-au prezentat „admirabil” observând, la ele, „mult avânt și precizie”³. Două chestiuni

¹ Regele Carol II al României, *Însemnări zilnice. 1937 – 1951*, vol. III (15 decembrie 1939 – 7 septembrie 1940), Caietele 11 – 11A, Ediție îngrijită, note, glosar, indice de Nicolae Rauș, Studiu introductiv de Ioan Scurtu, Editura Scripta, București, 1998, p. 156.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

I-au indispus însă pe marele rege! Prima, parada militară a avut loc în centrul Capitalei, or lui nu-i plăceau „parăzile în oraș”¹. A doua, cu prilejul defilării trupelor, Grigore Gafencu a avut ideea ca aceste să nu defileze pe muzica lor obișnuită (de inspirație anglo-franceză) ca să nu-i supere pe germani. Efectul: la defilare s-au cântat numai marșuri germane, fapt care i s-a părut „o prostie”². Indispoziția „augustului” suveran a fost alungată de „masa tradițională”, unde a stat de vorbă cu fostul prim sfetnic din septembrie 1939, măcelarul Gh. Argeșanu a cărui opinie Carol II o redă: „... Argeșanu, care este convins că noi nu vom fi atacați și că nemții vor câștiga războiul”³.

Pe 24 mai 1940, în plin război în Vest, Carol II este îngrijorat că „Germania vrea să ne atace”⁴ (sic), fără a menționa în vreun fel primejdia rusească. De altfel, până pe 27 iunie 1940, Carol II nu face nicio trimitere la U.R.S.S. și primejdia unui atac din partea acesteia. Notează, însă, pe 26 mai 1940, cum că atașatul militar al României la Berlin a fost avertizat de „Biroul II german”⁵ că un atac sovietic asupra României este foarte probabil. Nu face nici un comentariu, lasă știrea în suspensie, ca și cum nu l-ar interesa absolut deloc, ca și cum U.R.S.S. se pregătea să atace nu România, ci... Patagonia!!!

Cine este atent la modul cum se reflectă în „Jurnalul” lui Carol II U.R.S.S. și politica ei agresivă față de România din anul 1940, nu poate să nu observe absoluta tăcere și indiferență cu care regele-asasin tratează această problemă. Întrebarea este: de ce? După mine, răspunsul este: Dudaia. Dudaia, despre care există indicii că a fost agent

¹ *Ibidem.*

² *Ibidem.*

³ *Ibidem*, p. 157.

⁴ *Ibidem*, p. 180.

⁵ *Ibidem*, p. 183.

al Moscovei, toți cei 10 ani (1930 – 1940), cât a tronat suveran peste România, faptele sale confirmând acest lucru. Iar Duduia, omul Moscovei, se înțelege ușor de ce și pentru ce anume Carol II s-a ferit ca dracul de tămâie să spună/scrie vreun cuvânt „tare” la adresa lui Stalin și a Imperiului său¹. Cu atât mai ușor poate fi explicată decizia sa din iunie 1940, de renunțare la Basarabia și Nordul Bucovinei, ordinele sale către Gh. Tătărescu și Armată de a nu trage nici un foc de armă în dramaticele zile ale evacuării de către statul român a frământărilor românești din Nord-Est. Așa că, ca să-l cităm chiar pe Carol II, „faptele” sale dezminț, fac de rușine avânturile sale de fals eroism din aprilie – iunie 1940.

Pe 28 mai 1940 notează „zi grea și dureroasă”², după ce află că Belgia a capitulat. Iarăși își aduce slugile care-și ziceau miniștri, discută cu ei, stabilind că România trebuie să-și reorienteze politica externă spre Germania. Înfrângerea aliaților i se pare „complectă”, vinovați, desigur, de dezastru fiind chiar ei, aliații pentru „lipsă de simț a realităților”³. (Sic). După amiază își convoacă, din nou, așa-ziii miniștri: Tătărescu (Carol, scrie *Tătărăscu*), Gafencu, Urdăreanu, Țenescu, punându-se de acord să trimită o scrisoare lui Hitler și una lui Göring!

În următoarele zile, de până la ultimatumul rusesc, Carol II se ocupă de reorganizarea partidului său propriu – F.R.N. – care devine din 21 iunie 1940 (!) Partidul Națiunii. Îl desemnează pe E. Urdăreanu șeful acestuia,

¹ Aurel Rogoian, *Factorul intern. România în spirala conspirațiilor*, Editura Compania, București, 2016, p. 103, unde este citat un raport al S.S.I., din 1935 din care reiese faptul că regele Carol II, prin intermediul Elenei Lupescu, a devenit „o unealtă oarbă a Internaționalei a III-a”.

² *Ibidem*, p. 184.

³ *Ibidem*, p. 185.

se ocupă de filme, de numit noi miniștri, îl primește de câteva ori pe Horia Sima, cu care se reconciliază, joacă pocher în fiecare zi, ține discursuri la radio, pline de „patriotism”, desigur, dar, înainte de toate, petrece zilnic cu Duduia.

Pe 23 iunie 1940, cu ocazia inaugurării unui monument al vânătorilor (ridicat la ordinele sale) are loc în Piața Palatului o „manifestațiune spontanee”¹ care îl glorifică pe el, pe Carol „cu aplauze și urale nesfârșite”². De Sânziene (24 iunie 1940) începe examenul de bacalaureat al lui „Mihăiță” drept pentru care are „mari emoții”³. În aceeași zi „lucrează” cu Urdăreanu și Victor Moldovan „la unele chestiuni ale Partidului Națiunii”⁴, hotărând ca imn cântecul „Pe al nostru steag”, observând, spre sfârșitul zilei că „Ernest Urdăreanu devine din ce în ce mai antisemit”⁵. Încheie ziua cu un „film slăbuț Kentucky Lady” și cu griji mari deoarece Duduia „nesimțindu-se bine”⁶, suferea din greu!

Marti, 25 iunie 1940, Carol II primește în „scurte audiențe” câțiva miniștri discutând cu ei chestiuni minore, iar la prânz întreg guvernul vine la Palat să-l felicite pentru „noua așezare politică”⁷ a țării. Se țin discursuri de ambele părți, „augustul” suveran declarând slugilor guvernamentale „că nu vorbele contează, ci faptele”⁸. Spre seară îl primește pe primul sfetnic, Gh. Tătărescu, care aduce mari laude generalului Ilasievici, de la care a aflat

¹ *Ibidem*, p. 212.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, p. 213.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, p. 214.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

că „moralul trupelor este admirabil”¹, dar, nenorocire, „nu avem putința de a rezista unui atac rusesc cu forțele ce le avem”²! Și totuși, la acea vreme, Armata Română avea mult peste un milion de militari, toți gata să lupte pentru apărarea pământului țării... Cum să nu lupti pentru țara ta când acea țară are circa 1,5 milioane soldați?

Miercuri, 26 iunie 1940, ziua ultimatumului, Carol II are, iarăși, întâlnire cu Gh. Tătărescu, care-i declară că se așteaptă la un atac „din partea Sovietelor”³. Expediază problema atacului rusesc, ca și cum nu l-ar interesa, stăruind cu primul ministru asupra unui „întreg program de reforme sociale”⁴, discută despre necesitatea unei remanieri ministeriale „în care să intre și elemente naționaliste”⁵.

Pentru destindere, tot pe 26 iunie 1940, după amiaza, vizitează expoziția „Luna Cărții”, impresionat fiind că „Fundațiile mele”⁶ domină evenimentul. Tot în București vizitează o expoziție de vânătoare (pregătită de slugi la poruncă) unde observă cu plăcere „țapi foarte frumoși”⁷. Seara vine Urdăreanu și-i comunică faptul că, în aceeași zi, inspectorul diplomatic german, Von Killinger, i-a comunicat că Germania nu poate face „nimica” „să ne apere de ruși și nici ceva precis față de unguri și bulgari”⁸. Killinger i-a recomandat lui Urdăreanu că România ar fi mai bine să se înțeleagă cu U.R.S.S. „cedând, la nevoie, un petic de pământ”⁹. Seara, „marele” rege o încheie oarecum trist, fără Duduia (plecată la cină la M. Ghelmegeanu),

¹ *Ibidem.*

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem*, p. 215.

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

⁷ *Ibidem.*

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

dar consolată cu nobila-i progenitură „Mihăiță”, ce-și pregătește „micul lui discurs pentru mâine, ziua cea mare a bacalaureatului”¹.

Iată sintetizate preocupările „majore” ale lui Carol II cu doar câteva zile înaintea atacului U.R.S.S. împotriva României; faptele ilustrează în cel mai înalt grad egoismul, superficialitatea, inconștiența, micimea sufletească, indiferența crasă, absența oricărei aderențe la realele și marile probleme ale României anului 1940.

Așadar, după ce Franța, prin generalul Hutzinger, a semnat armistițiul cu Germania și Italia, pe 22 iunie 1940, la Rethondes, Stalin s-a hotărât să atace România. Înainte, însă, de a trece la agresiune, dictatorul sovietic îi va anunța pe germani despre intențiile U.R.S.S. privind România, după cum conveniseră, de comun acord, prin pactul de la Moscova din 23 august 1939. La ora adevărului, adică pe 26 iunie 1940, România rămăsese singură în fața a patru state ostile dacă nu profund dușmane, care revendicau teritorii românești sau bogățiile sale naturale. Franța și Anglia, în septembrie 1939, ca și în noiembrie – decembrie 1939, deși erau aliatele Poloniei și Finlandei, n-au mișcat un deget întru ajutoarea acestora. În iunie Franța se prăbușise rușinos, iar Anglia, izgonită de pe Continent, „sărbătorea” ca pe o mare victorie reușita operațiunii „Dynamo”, prin care corpul expediționar britanic (circa 330 de mii de militari) fusese adus de la Dunkerke în țară (26 mai – 3 iunie 1940).

La 26 iunie 1940, pe hârtie, România avea cei trei aliați din Antanta Balcanică, Turcia, Grecia, Iugoslavia, și care, atunci când le-a fost solicitat ajutorul, l-au refuzat ferm.

La doar câteva ore după capitularea Franței, ambasadorul Germaniei la Moscova, Friederich von Schulenburg

¹ *Ibidem*, p. 216.

este convocat la Kremlin. V. M. Molotov îi comunică trimisului lui Hitler că U.R.S.S. este decisă să „rezolve” problema Basarabiei, care, nu-i așa, „nu mai suferă nicio amânare”¹. U.R.S.S., declară Molotov, dorește să rezolve problema teritorială cu România pe cale pașnică, dar, dacă guvernul român refuză „o înțelegere pașnică”, este gata să folosească forța. De asemenea, tot pe 23 iunie 1940, Molotov îl înștiințează pe Schulenburg că U.R.S.S. vrea de la România și Bucovina în întregime „care are populație ucraineană”². Diplomatul german recunoaște „drepăturile” U.R.S.S. asupra Basarabiei, dar manifestă sentimente de îngrijorare ca România, „care în prezent ne livrează nouă materii prime în cantități foarte mari, importante pentru război și pentru existență”³, să nu fie pusă în dificultate și să nu-și mai poată onora livrările către Germania.

Schulenburg informează prompt Berlinul despre intențiile Moscovei privind România. Hitler își manifestă nemulțumirea față de extinderea pretențiilor sovietice asupra Bucovinei, care pentru el este „o noutate”, depășind cadrul înțelegerilor de la Moscova. Dictatorul german îl apostrofă violent de von Ribbentrop pe motivul că, la Moscova, când a negociat delimitarea sferelor de influență, cu Stalin, n-a fost mai atent și precis în redactarea articolului 3 din protocolul secret, care vorbea de „acele teritorii” din sud-est și nu doar de Basarabia. Hitler îi ordonă ambasadorului german să comunice Moscovei, că, pe lângă „noutatea” aflată, cum că U.R.S.S. vrea *toată* Bucovina de la România, aceasta a „fost în trecut provincie germană” (Sic) și care, nu-i așa, „este dens populată de germani”⁴.

¹ Mircea Mușat, *Drama României Mari*, Editura Fundației România Mare, București, 1992, p. 61.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, p. 62.

⁴ *Ibidem*.

Opoziția lui Hitler ne-a salvat jumătate de Bucovină, atunci, în iunie 1940, cât și, după cum o dovedesc documentele, teritoriul românesc dintre Prut și Carpați. Hitler îl avertizează pe Stalin că a depășit litera târgului banditesc de la Moscova, și că Germania are mari interese „ca România să nu devină teatru de război”¹. Mare grijă a lui Hitler era nu România ce o voia salvată din ghearele Kremlinului, ci supraviețuirea României ca stat doar ca să-i poată livra cantitatea de petrol necesară economiei sale de război. Or, planul secret al lui Stalin la 1940, ca și în 1941, era exact opus: atacarea și nimicirea statului român, ocuparea Văii Prahovei și privarea celui De Al Treilea Reich de pe trolul românesc. Oricât ar putea părea de paradoxal, în vara lui 1940, Adolf Hitler, din rațiuni strategice, salvează de la ocupație sovietică toată Bucovina, ca și existența României ca stat. Faptul este demonstrat de Victor Suvorov cu prisosință în „ziua M.”².

La obiecțiile germane privind Bucovina, Stalin a făcut doar un pas înapoi. A redus pretențiile U.R.S.S.-ului doar asupra părții de nord a Bucovinei. Dacă U.R.S.S. ar fi renunțat să revendice întreaga Bucovină, Stalin ar fi dat un semnal clar că îi este teamă de Germania și de Hitler. Așa că și-a limitat „pretențiile” doar la jumătatea ei nordică.

Pe 26 iunie 1940, după-amiaza, Molotov îl convoacă, iarăși, pe von Schulenburg informându-l că U.R.S.S. își „limitează” pretențiile la partea de nord a Bucovinei împreună cu orașul Cernăuți, justificând cererile sovietice prin faptul că „România a exploatat un timp destul de îndelungat Basarabia”³. Schulenburg, tot la întrevvedere

¹ *Ibidem.*

² Victor Suvorov, *Ziua M. Cum a început al doilea război mondial*, Editura Polirom, Iași, 2011, p. 138.

³ *Ibidem*, p. 63.